

ФОРМУВАННЯ ПАТРІОТИЧНИХ ПОЧУТТІВ У СТАРШИХ ДОШКІЛЬНИКІВ

*Майгутяк Ніна Павлівна
Солонська Альона Артурівна*

Анотація. У статті проаналізовано важливість патріотичного виховання дітей дошкільного віку, наведено поняття «патріотизм», «патріотичні почуття». Розкрито основи формування патріотичних почуттів у старших дошкільників. Визначено нові можливості виховання патріотичних почуттів за допомогою використання інноваційних педагогічних технологій, а саме методу проектів. Проаналізовано педагогічні праці щодо патріотичного виховання дітей дошкільного віку, зокрема сучасних науковців. Розкрито сутність поняття «метод проекту», охарактеризовано вимоги до проектів дітей дошкільного віку та основні етапи, наведено методичні правила, яких слід дотримуватися під час проведення роботи з дітьми.

Ключові слова: патріотичне виховання, патріотичні почуття, патріотизм, метод проектів, дошкільники.

ФОРМИРОВАНИЕ ПАТРИОТИЧЕСКИХ ЧУВСТВ У СТАРШИХ ДОШКОЛЬНИКОВ

*Майгутяк Ніна Павлівна
Солонская Алена Артуровна*

Аннотация. В статье проанализировано важность патриотического воспитания детей дошкольного возраста, даны понятия «патриотизм», «патриотические чувства». Раскрыты основы формирования патриотических чувств у старших дошкольников. Определены новые возможности воспитания патриотических чувств посредством использования инновационных педагогических технологий, а именно метода проектов. Проанализированы педагогические труды по патриотическому воспитанию детей дошкольного возраста, в том числе современных ученых. Раскрыта сущность понятия «метод проекта», охарактеризованы требования к проектам детей дошкольного возраста и основные этапы, приведены методические правила, которых следует придерживаться при проведении работы с детьми.

Ключевые слова: патриотическое воспитание, патриотические чувства, патриотизм, метод проектов, дошкольники.

FORMATION OF PATRIOTIC FEELINGS IN SENIOR PRESCHOOLS

*Mayhutyak Nina
Solonskaya Alyona*

Resume. The article analyzes the importance of patriotic upbringing of children of preschool age, the concepts of «patriotism» and «patriotic feelings» are given. The foundations of the formation of patriotic feelings in senior preschoolers are revealed. New opportunities for the education of patriotic feelings are determined through the use of innovative pedagogical technologies (the method of projects). Pedagogical works on patriotic education of children of preschool age, including modern scientists, are analyzed. The essence

of the concept «project method» is disclosed, the requirements for projects for preschool children and the main stages are described, methodological rules are given.

Key words: patriotic education, patriotic feelings, patriotism, the method of projects, preschoolers.

Постановка проблеми. У сучасних суспільно-політичних умовах, коли Україна відстоює свободу і територіальну цілісність, пріоритетного значення набуває патріотичне виховання особистості. Сьогодні нашій Вітчизні, як ніколи, потрібні громадяни з усвідомленням своєї належності до роду, краю, держави, творчі й духовно багаті особистості. Важливо розпочинати виховання патріотизму у дошкільному віці, адже, формування відношення до своєї країни починається ще в дитинстві.

Патріотизм у сучасних умовах має дати новий імпульс духовному оздоровленню народу, формуванню в Україні громадянського суспільства, яке передбачає трансформацію громадянської свідомості, моральної правової культури особистості, розквіту національної самосвідомості та ґрунтується на визнанні пріоритету прав людини.

Вагому роль у патріотичному вихованні дітей відіграє дошкільний навчальний заклад, який володіє неабияким потенціалом щодо формування у дитини патріотичної культури.

Ідея національно-патріотичного виховання особистості втілена в державних документах, зокрема в Законі України “Про освіту”, Національній програмі “Діти України”. Наказом Міністерства освіти та науки України від 16. 06. 2015 року № 641 затверджено Концепцію національно-патріотичного виховання дітей і молоді. У ній наголошується на надзвичайній ролі патріотичного виховання в об’єднанні народу, зміцненні соціально-економічних, духовних, культурних основ розвитку українського суспільства і держави.

Підґрунтям для вирішення проблем патріотичного виховання громадян та визначення основних напрямів виховної роботи є наказ Міністерства освіти і науки України “Про затвердження плану заходів щодо посилення національно-патріотичного виховання дітей та учнівської молоді”, указ Президента України “Про заходи щодо поліпшення національно-патріотичного виховання дітей та молоді”, лист Міністерства освіти і науки України “Про методичні рекомендації з патріотичного виховання”.

Зміст чинних освітніх програм та Базового компонента дошкільної освіти передбачає організацію системної роботи з національно-патріотичного виховання дітей з молодшого віку. В парціальній програмі національно-патріотичного виховання дітей дошкільного віку “Україна – моя Батьківщина” розкрито особливості національно-патріотичного виховання, основні напрями, завдання та зміст роботи з дітьми п’ятого і шостого років життя.

Нові можливості виховання патріотичних почуттів відкриває використання інноваційних педагогічних технологій. Однією з найбільш ефективних технологій для розвитку патріотизму ми вважаємо метод проектів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблеми виховання громадянина-патріота досліджували видатні філософи (Ф. Бекон, Гегель, Д. Дідро, Д. Донцов, Конфуцій, Н. Крохмаль, Макіавеллі, Платон, Л. Рижко, І. Стогній, Фіхте та ін.); педагоги (Г. Ващенко, А. Дістервег, Я. Коменський, А. Макаренко, Й. Песталоцці, С. Русова, Г. Сковорода, В. Сухомлинський, К. Ушинський); соціологи (З. Бауман).

Проблеми патріотичного виховання знайшли своє відображення в педагогічному досвіді Т. Врублевської, О. Духовна-Кравченко, М. Качур, Г. Коваль, Л. Костенко, В. Кременя, Ю. Логвиненко, О. Легун, В. Матещука, І. Огієнко, В. Постового, В. Раєвської, К. Черної.

Важливими є погляди сучасних вчених щодо сутності поняття “патріотизм” (В. Вугрич, Т. Ільїної, Н. Мойсеюк, М. Прохорова, О. Сидорова, Б. Синюхіна) та виховання національно свідомого, патріотично зорієнтованого молодого покоління (О. Бабак, І. Бех, Т. Василевська, К. Ващенко, І. Вільчинська, І. Дзюба, О. Сухомлинська).

Теоретичне обґрунтування проектної технології пропонують відомі науковці В. Зверєва, В. Лазарєв, А. Моїсєєв, М. Поташник та ін.

Формулювання цілей статті.

Метою статті є аналіз особливостей патріотичного виховання дітей старшого дошкільного віку за допомогою метода проектів.

Виклад основного матеріалу дослідження. Дошкільне дитинство – найсприятливіший період виховного впливу на дитину: те, що сприйме, запам’ятає дитина в цей час, залишиться в її пам’яті надовго. Це дуже важливо для формування патріотичного світогляду. Саме в цьому віці у дитини формується емоційно-ціннісне ставлення до близьких людей, природи рідного краю, до народних звичаїв і традицій. І саме на основі цієї емоційної бази необхідно формувати патріотичні почуття в дитини.

Виховання патріотичних почуттів у дітей дошкільного віку процес надзвичайно складний. Адже в дошкільному віці діти не усвідомлюють, що таке патріотизм, а їхні патріотичні почуття засновуються лише на інтересі до найближчого оточення, яке вони бачать щодня, вважають рідним і нерозривно пов’язаним із ними.

У книзі “Дошкільна педагогіка” Поніманська дає наступне визначення поняття “патріотизм” – любов до Батьківщини, відданість їй і своєму народу. Без любові до Батьківщини, готовності примножувати її багатства, оберігати честь і славу, а за необхідності віддати життя за її свободу і незалежність, людина не може бути громадянином. Як синтетична якість, патріотизм охоплює емоційно-моральне, дієве ставлення до себе та інших людей, до рідної землі, своєї нації, матеріальних і духовних надбань суспільства [9, с. 252].

Патріотичні почуття – це результат цілеспрямованого виховного впливу на людину ще з найранішого віку. Патріотичне почуття за своєю природою – інтегральне, оскільки об’єднує в одне ціле всі сторони розвитку особистості: моральну, трудову, розумову, естетичну, фізичну. Воно формується поступово під впливом навколишнього середовища та інших виховних чинників. Бути патріотом – означає любити материнську мову, свій дім, батьків і усіх людей, природу рідного краю, звичаї, шанувати традиції народу, людську працю, прагнути не лише зберігати духовні скарби народу, а й примножувати їх [7, с. 3].

Справжні патріотичні почуття здатний виховувати високоосвічений, інтелігентний педагог-патріот, який разом з дітьми щиро радітиме успіхам вітчизняних спортсменів, артистів, учених, переживатиме їх невдачі. Такий педагог зуміє допомогти дітям усвідомити, що патріотизм є благородною пристрастю людини, він не має нічого спільного з національним егоїзмом [9, с. 256].

Патріотичні почуття належать до найбільш складних і найвищих проявів духовного світу людини і тому ще не можуть бути глибоко розвинуті у дошкільників. Але саме в цьому віці закладаються основи цих почуттів у результаті сприймання дитиною подій навколишнього життя [3, с. 51].

Складні моральні почуття не є вродженими. Їх необхідно формувати і розвивати у дітей у процесі всієї освітньо-виховної роботи. Зазвичай дитині дошкільного віку дуже складно усвідомити почуття патріотизму. Незважаючи на те, що дитина багато чує про Батьківщину і сама вживає це слово, читаючи вірші чи заучуючи пісні, її уявлення про Батьківщину ще не чітке. Але це не заважає їй читати вірші з піднесенням і радіти, пишатися, слухаючи вірші наших видатних співвітчизників про рідний край, природу.

Виховувати у дитини дошкільного віку почуття гордості за своє рідне місто, видатних людей свого краю, бережливе ставлення до суспільних цінностей означає формувати відповідальну систему відношень, що є компонентом складного почуття патріотизму. Але для цього замало лише переживань. Дитина повинна багато дізнатися, з'ясувати правильні зв'язки між сприйнятими нею предметами та явищами навколишнього життя, між окремими конкретними фактами [3, с. 4].

Основний напрям розвитку почуттів у дошкільників – це збільшення їх «розумності», що пов'язана з розумовим розвитком дитини. Чим серйозніше і глибше дитина пізнаватиме навколишній світ, тим обґрунтованішим буде її ставлення до дійсності: до праці, людей, до природи, Батьківщини. Це ставлення яскраво виявлятиметься насамперед у почуттях дитини [2, с.33].

Виховання почуттів починається з того, що дітей потрібно ознайомлювати із близьким і доступним змістом, на основі цих знань виховують первинні почуття, які поступово перетворюються на осмислене й обґрунтоване ставлення дитини до навколишнього. Любов до Батьківщини для дитини дошкільного віку – це любов до того, що її оточує, і до тих, хто про неї турбується. Світ малої дитини – це її сім'я, близькі, знайомі, дитячий садок, товариші, її ігри, забави, двір, вулиця, поле, луки, ліс, де вона бігає, грається, ознайомлюється з предметами, явищами, подіями. На онові почуттів до близьких, до природи, в дітей розвивається інтерес до широкого кола явищ. Ставлення дітей до праці, суспільних подій, природи, народу, виявляється в інтересах дітей, у прагненні взяти участь у тому, що вони спостерігають. Це відображається в іграх, малюнках, розмовах, вчинках [8, с.17].

У новій редакції Базового компонента дошкільної освіти зазначено, що старший дошкільник має орієнтуватися в тому, що рідна країна має свою територію, на якій проживають українці, що мають свою культуру, звичаї, мову [1, с.10].

Наша дійсність багата на яскраві факти, події та справляє на дітей велике враження, тому необхідно вміло добирати ці факти, керувати процесом спостереження і допомогти дітям в осмислюванні їхніх вражень, урахувавши необхідність вміло добирати ці факти, керуватися процесом спостереження і допомагати дітям осмислювати їх враження, урахувавши психофізіологічні особливості дітей, емоційність, конкретно образне мислення, здатність активно реагувати на подразники, що надходять з навколишнього середовища, наслідувати і поступово осмислювати їх.

Знаючи ці особливості, педагог повинен виховувати почуття любові до Батьківщини на фактах, доступних дітям, і водночас яскравих, використовуючи не абстрактні міркування, а спостереження, художні образи дитячих книжок, картин, пісень, і живе, конкретне образне слово. Необхідно так будувати роботу з дітьми, щоб набути ними знання і висновки, до яких підводить вихователь, становили систему знань, що відображає предмети, що існують, явища з їх основними ознаками і зв'язками [8, с. 13].

Отже, щоб виховати свідомого громадянина і патріота, потрібно сформувати в дитини комплекс відповідних знань, особистісних якостей та рис характеру. Йдеться, зокрема, про:

- патріотичну свідомість, громадську відповідальність, ініціативність та активність, готовність працювати на загальний добробут та авторитет Батьківщини;
- повагу до Конституції, законів Української держави, її правових форм, потребу щодо їх дотримання, високу правосвідомість;
- досконале знання державної мови, турботу про піднесення її престижу і функціонування в усіх сферах життя та побуту;
- повагу до батьків і свого родоводу, до традицій та історії рідного народу, усвідомлення своєї належності до нього;

–дисциплінованість, працьовитість, творчість, турботу про екологію та природу;
 –фізичну досконалість, високо естетичну культуру;
 –гуманність, шанобливе ставлення до культури, вірувань, традицій та звичаїв народів, які населяють Україну, високу культуру міжнародного спілкування [4, с. 51].

Тобто, в дошкільному віці потрібно закласти фундамент знань патріотичних почуттів, що в майбутньому мотивуватимуть до більшості повсякденних вчинків і поведінки загалом.

У дитини дошкільного віку національна свідомість, патріотичні почуття знаходяться у процесі становлення, тому дуже важливим є цілеспрямований вплив на формування громадських рис особистості через пізнання національних та загальнолюдських цінностей, через опанування державної мови [5, с. 15].

Формування національної свідомості людини запізно починати в школі. Це потрібно робити в дошкільному закладі, бо саме у ранньому віці закладається фундамент особистості. Втрачене на цьому етапі надолужити дуже важко. Усвідомлювати своє українство діти повинні змалечку [5, с. 14].

Використання інноваційних педагогічних технологій, а саме методу проектів, сприяє ефективнішому вихованню і навчанню дошкільнят, зокрема вихованню патріотичних почуттів.

Метод проектів – метод проблемного навчання, спосіб організації поетапної практичної діяльності на основі взаємодії педагога з дітьми задля досягнення мети, визначеної проблемою цього проекту [7, с. 5].

Видатний український педагог Григорій Ващенко визначив метод проектів, як такий, що забезпечує “пристосування змісту та методів навчальної роботи до особливостей дитячої природи”.

Застосування методу проектів у дошкільному закладі має на меті стимулювання інтересу дітей до проблем патріотичного виховання, розв’язання їх через діяльність, а також практичне застосування набутих знань та розширення можливостей дітей у самореалізації [7, с. 11].

В основному використовують метод проектів з дітьми старшого дошкільного віку. Цей віковий етап характеризується більш стійкою увагою, спостережливістю, здатністю до початків аналізу, синтезу, самооцінки, а також прагненням до спільної діяльності. Проект дозволяє інтегрувати відомості з різних галузей знань для вирішення однієї проблеми і успішно застосовувати їх на практиці, крім того, відкриваються великі можливості в організації спільної пізнавально-попозовної діяльності дошкільнят, педагогів і батьків [7, с. 10].

Існують деякі вимоги до будь-якого проекту:

- 1) Наявність проблеми – дослідницької, інформаційної, практичної.
- 2) Виконання проекту починається з планування дій по вирішенню проблеми, іншими словами з проектування самого проекту, зокрема виду продукту і форми презентації.
- 3) Кожен проект обов’язково вимагає дослідницької роботи. Таким чином, відмінна риса проектної діяльності — пошук інформації.
- 4) Результатом роботи над проектом, інакше кажучи, виходом проекту, є продукт.
- 5) Підготовлений продукт повинен бути представлений презентацією [7, с. 15].

Зазвичай проект складається з трьох основних етапів:

I – підготовчий (постановка мети і задач, визначення методів дослідження, підготовча робота з педагогами і дошкільнятами, вибір і підготовка обладнання і матеріалів).

II – дослідницький (пошук відповідей на поставлені запитання);

III – заключний (узагальнення результатів роботи, їх аналіз, формулювання висновків) [7, с. 16].

М.Л. Кривоніс та О.Л. Дроботій рекомендують дотримуватися певних методичних порад при роботі з дітьми:

1. Максимально використовувати різні види наочності (світлина, картини, слайди, фільми).
2. Спонукаати дітей до пошукової, пізнавальної діяльності (Чому так називається наша вулиця).
3. Не називати історичних дат: для дитини вони зовсім не пов'язані з реальністю.
4. Під час розповіді вживати доступні дітям терміни, поняття [8, с. 18].

Починати знайомити дітей потрібно зі звичних понять: дошкільного навчального закладу, з вулиці, на якій він стоїть, із району, в якому гуляє дитина з батьками, і, нарешті, з міста або села, у якому живе маленький громадянин.

Ми вважаємо, що саме ознайомлення дітей з рідним містом може стати основою, навколо якої інтегруються всі інші напрями роботи з патріотичного виховання.

Наприклад, проект «Мое рідне місто» для дітей старшого дошкільного віку – тривалий пізнавальний проект в ході реалізації якого діти повинні розширити знання про рідне місто, історію заснування, головні вулиці, визначні місця, архітектурні споруди; можна представити карту рідного міста, де позначені найближчі вулиці, познайомитися з історією виникнення та розвитку міста, з його гербом. Завдяки цьому проекту можна виховувати любов до рідного міста, бажання зробити його ще гарнішим, повагу до історичного минулого народу, ознайомлювати дітей з легендами рідного краю. Продуктом такої проектної діяльності може бути журнал або книжка про рідне місто, збірник легенд рідного краю. Діти можуть працювати з вихователем, разом з батьками знаходити інформацію, створювати малюнки [6, с. 38].

Становлення особистості неможливо без опори на традиції духовності, якими багата історія та культурна спадщина України. Виховання дітей на традиціях народної етики сприяє формуванню у них інтересу до народного мистецтва, рідної культури, потреби брати до уваги духовні цінності рідного народу.

У дошкільному віці, коли активно розвивається особистість, формується світогляд. Закладаються основи духовності та моралі, дуже важливо формувати у дітей самосвідомість, відчуття приналежності до української нації з її віковичними традиціями та звичаями, дедалі актуальнішою стає потреба у відродженні духовної спадщини, що дісталася нам від минулих поколінь.

Найголовніше в патріотичному вихованні дітей дошкільного віку: не слід чекати від дітей “дорослих форм”, прояву любові до Батьківщини. Якщо в результаті педагогічної роботи дитина буде обізнана з містом, країною, її географією, природою, символікою, і, якщо дошкільник знатиме імена тих, хто прославив рідне місто, країну, якщо він проявлятиме інтерес до набуття знань, то можна сказати, що завдання виконано в межах, доступних дошкільному віку.

Отже, на сьогодні патріотичне виховання підростаючого покоління дуже важливе і саме в дошкільному віці його слід починати, адже воно сприяє гармонійному розвитку особистості дитини, підготовці дітей до успішного навчання в школі, формуванню усвідомленого уявлення про себе як про повноправного громадянина України.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Богуш А.М. Базовий компонент дошкільної освіти України / А.М. Богуш, Г.В. Беленька, О.Л. Богініч, Н.В. Гавриш та ін. – К.: Видавництво, 2012. – 26 с.

2. Богуш А.М. Українське народознавство в дошкільному закладі / А.М. Богуш, Н.В. Лисенко. – К: Вища школа, 2003. – 206 с.
3. Гавриш Н. Моя країна – Україна / Методична скарбничка вихователя. – 2014. – №7. – С. 4-7.
4. Газіна І.О. Формування в дошкільників першооснов національної самосвідомості (психолого-педагогічні особливості) // Педагогіка. – 2005. – №1. – С. 8-10.
5. Каплуновська О.М. “Україна – моя Батьківщина”. Парціальна програма національно-патріотичного виховання дітей дошкільного віку / О.М. Каплуновська, І.І. Кичата, Ю.М. Палець; за наук. ред. О.Д. Рейпольської. – Тернопіль: Мандрівець, 2016. – 72 с.
6. Кисіль Н.В. Школа маленьких патріотів. Проект освітньої роботи з дітьми старшого дошкільного віку. – Х.: Вид. група «Основа», 2016. – 221с.
7. Кравченко Г.Ю. Метод проектів у розвитку якості дошкільної освіти / Г.Ю. Кравченко, Н.Ф. Кугуєнко. – Х.: Вид-во «Ранок», 2016. – 176 с.
8. Кривоніс М.Л. Патріотичне виховання в ДНЗ / М.Л. Кривоніс, О.Л. Дроботій. – Х.: Вид-во «Ранок», 2016. – 192 с.
9. Поніманська Т.І. Дошкільна педагогіка / Т.І. Поніманська. – К.: Академвидав, 2006. – 456 с.

REFERENCES

1. Bogush A.M., Belenka G.V., Bohinich O.L., Gavrish N.V. (2012) *Basic component of preschool education*. Kyiv: Publishing house, 26 p. [in Ukrainian].
2. Bogush A.M. (2003) *Ukrainian ethnology in kindergarten*. Kyiv: High school, 206 p. [in Ukrainian].
3. Gavrish N. (2014) My country is Ukraine. Methodical treasurer of the educator. № 7, pp. 4-7. [in Ukrainian].
4. Gazina I.O. (2005) Formation in preschoolers is the primary source of national identity (psychological and pedagogical peculiarities). *Pedagogy*. № 1, pp. 8-10. [in Ukrainian].
5. Kaplunovskaya O.M. (2016) "Ukraine is my motherland". Partial program of national-patriotic upbringing of children of preschool age. Ternopil: Mandrivets. 72 p.
6. Kisil N.V. (2016) School of Little Patriots. Project of educational work with children of the senior preschool age. Kharkiv: Osнова. 221 p.
7. Kravchenko G.Yu. (2016) Method of projects in the development of quality of preschool education. Kharkiv: Ranok. 176 p.
8. Krivonys M.L., Drobot O.L. (2016) Patriotic education in kindergarten. Kharkiv: Ranok. 192 p.
9. Ponimanska T.I. (2006) *Preschool pedagogy*. Kyiv: Akademvydav. 456 p.

Відомості про авторів:
Майгутяк Ніна Павлівна
 067299076@ukr.net

ДНЗ №21 «Вербонька» комбінованого типу
 Мелітопольської міської ради Запорізької області
 вул. Ломоносова, 153а, м. Мелітополь, Запорізька область, Україна, 72313

Солонська Альона Артурівна
 alena.arturovna@ ukr.net
 асистент кафедри соціальної роботи, соціальної педагогіки
 та дошкільної освіти Мелітопольського державного педагогічного університету
 імені Богдана Хмельницького
 вул. Р.Люксембург, 8, кв. 84, м. Мелітополь, Запорізька область, Україна, 72319

Матеріал надійшов до редакції 28.12.2017 р.
Прийнято до друку.....2017 р.

Information about the authors:

Mayhutyak Nina
 067299076@ukr.net
 methodologist of kindergarten №21 of combined type Melitopol city council
 of Zaporozhye region
 153a Lomonosov street, Melitopo city, Zaporozhye region, Ukraine, 72313

Solonskaya Alyona
 alena.arturovna@ ukr.net
 assistant of the department social work, social pedagogy and preschool education
 Melitopol State Pedagogical University of Bohdan Khmelnytsky
 8 R.Lucksemburg street, Apt 84, Melitopo city, Zaporozhye region, Ukraine, 72319

Received at the editorial office 28.12.2017.
Accepted for publishing.....2017.

Майгутяк Ніна Павлівна – вихователь-методист ДНЗ №21 «Вербонька»
 комбінованого типу Мелітопольської міської ради Запорізької області

Солонська Альона Артурівна – асистент кафедри соціальної роботи,
 соціальної педагогіки та дошкільної освіти Мелітопольського державного
 педагогічного університету імені Богдана Хмельницького.

Майгутяк Ніна Павловна – вихователь-методист ДНЗ №21 «Вербонька»
 комбінованого типу Мелітопольського міського ради Запорізької області.

Солонская Алена Артуровна – асистент кафедри соціальної роботи,
 соціальної педагогіки та дошкільного освіти Мелітопольського
 державного педагогічного університету імені Богдана Хмельницького.

Mayhutyak Nina – methodologist of kindergarten №21 of combined type of
 Melitopol city council of Zaporozhye region.

Solonskaya Alyona – assistant of the department social work, social pedagogy and
 preschool education Melitopol State Pedagogical University of Bohdan Khmelnytsky.